

Cursuri universitare

Conf. univ. dr. ALEXANDRU FLORIN MĂGUREANU

CRIMINOLOGIE

Curs universitar

Conf. univ. dr. ALEXANDRU FLORIN MĂGUREANU

CRIMINOLOGIE

Curs universitar

Universul Juridic

București

-2025-

Capitolul I

SOCIETATE ȘI CRIMĂ

Secțiunea 1

Societate și normă

Societatea presupune, în mod obligatoriu, existența unor reguli ce sunt impuse tuturor printr-o presiune socială, de la care membrii respectivului grup nu se pot sustrage fără a se expune la diferite sancțiuni. Fără o formă de organizare socială și fără norme, nu putem vorbi nici despre crimă. La momentul când au apărut primele norme juridice, exista deja o evoluție în acest sens, care a presupus selecția unor comportamente posibile în fața activității antisociale¹.

S-a subliniat² faptul că „dreptul”, în înțelesul pe care i-l dăm astăzi, apare în acel moment când scade subordonarea omului față de normele stabilite de familie, clan sau trib, când relația bazată pe legătura de sânge își pierde din autoritate.

Apariția dreptului trebuie să fie, în mod necesar, legată de apariția statului, moment în care încetează să mai fie o creație arbitrară și devine un produs și în același timp un arbitru al societății care l-a creat. Pentru ca membrii societății să-și poată conforma conduita și activitatea lor echilibrului social, este nevoie de prescripții normative și coercitive; altfel, nu toți indivizii vor ști limita libertății individuale, iar fără coerciție nu toți vor respecta această limită³.

S-a arătat⁴ că definirea sistemului juridic ca fiind „orice sistem de comandă cu forța de a domina toate celelalte sisteme dintr-o societate dată, unde linia de comandă poate fi urmărită până la o singură sursă politică”, apare astăzi ca fiind insuficientă, întrucât o astfel de definiție ar include și sisteme de drept, ca de exemplu cel din Coreea de Nord sau chiar cel din Germania nazistă. Pentru a putea fi numit „sistem de drept”, orice organizare de acest fel trebuie să îndeplinească anumite condiții considerate esențiale⁵:

- existența instanțelor judecătorești ca instituții ce aplică normele și directivele, edictate pentru întreaga societate, la cazuri individuale și care rezolvă disputele cu privire la aplicarea normelor;

- existența normelor publice cu un grad ridicat de generalizare;

- elaborarea legilor trebuie să fie un procedeu public, realizat de către puterea legislativă;

- orientarea legilor spre realizarea binelui public, pentru recunoașterea și protejarea sumei calităților ce dau valoare unei societăți umane;

- sistematizarea actelor normative, crearea unei construcții coerente și solide.

¹ E. de Greeff, *Introduction à la criminologie*, ed. a 2-a, vol. I, Ed. Joseph Vandenplas, Bruxelles, 1946, p. 15.

² S. Popescu, *Concepții contemporane despre drept*, Ed. Academiei Române, București, 1985, p. 74.

³ T. Pop, *Curs de criminologie*, Ed. Institutului de Arte Grafice „Ardealul”, Cluj, 1928, p. 32.

⁴ J. Waldron, *The Concept and the Rule of Law*, în *Georgia Law Review*, Public Law Research Paper nr. 08-50/2008, p. 15, indicat în A.F. Măgureanu, *Principiile generale ale dreptului*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, pp. 109-110.

⁵ *Ibidem*, pp. 21-39.

Îndeplinirea acestor condiții esențiale contribuie la legitimarea dreptului în societate, la acceptarea normelor și la recunoașterea valorilor protejate prin norme. Legitimarea trebuie să fie un proces continuu, întrucât și dreptul, la rândul său, are o aplicare permanentă¹. Unul dintre rolurile esențiale ale dreptului este acela de a media între comportament și valoare, de a fi intermediar între idealurile morale, filosofice și forțele reale, între ordine și viață². Chiar și în regimurile totalitare a existat întotdeauna o preocupare (obsesivă uneori) de a simula, de a purta masca justului, de a da o aparență echitabilă, conștientizând, așa cum face orice sistem care încearcă să își asigure supraviețuirea, că respectarea legilor și responsabilitatea cetățenilor sunt posibile numai atunci când aceștia au încredere în normele respective, atunci când cred în idealurile și valorile sociale recunoscute și promovate prin legi³.

Unul dintre elementele regulii de drept, în sensul pe care i-l atribuim astăzi, este așteptarea ca autoritatea publică ce ia o decizie care ne afectează viața să justifice acea decizie. Presupunem că mai ales judecătorii își vor motiva deciziile, dar și alți oficiali, membri ai legislativului sau ai executivului. Cu alte cuvinte, presupunem că sistemul nostru juridic este construit pe refuzarea puterii brute, arbitrară⁴. Regele cu puteri nelimitate nu trebuia să își justifice deciziile, întrucât ele își găseau o justificare suficientă în chiar voința sa, care nu era limitată prin nicio lege. Conceptul de normă juridică a devenit astăzi inseparabil de necesitatea justificării deciziilor juridice, de explicarea motivelor ce au condus la o anumită hotărâre. Justificarea unei soluții este o componentă esențială a abordării procedurale a regulii de drept, statul fiind obligat să acționeze într-o manieră previzibilă și consistentă, justificând motivele ce au dus la acea acțiune⁵. Apariția democrației și a Constituțiilor în era modernă a răspuns nevoii pe care o are dreptul de a-și da o justificare⁶.

Cu toate acestea, nici legiurile democratice și nici Constituțiile nu pot satisface nevoia modernă ca legea să aibă o bază cognoscibilă; ca urmare, dreptul trebuie să se sprijine pe autoritatea obiectivă a științei care devine un element necesar al dreptului pozitiv⁷.

Secțiunea 2

Noțiunea de „crimă” și tipuri de criminalitate

2.1. Noțiunea de „crimă”

Crima, înainte de a fi un fenomen juridic, este un fenomen social, mai exact un act antisocial. Dar, oricât ar fi de antisocial un act, el nu va constitui o infracțiune, decât din momentul incriminării sale prin lege⁸. Apariția actului deviant sau a crimei trebuie să fie

¹ A.F. Măgureanu, *The Law as an Axiological System*, în Communication, Context, Interdisciplinarity, Ed. Alpha Institute for Multicultural Studies, Târgu-Mureș, 2014, p. 369.

² N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Actami, București, 1997, p. 120.

³ A.F. Măgureanu, *The Law as an Axiological System*, op. cit., p. 370.

⁴ M. Cohen, *The Rule of Law as the Rule of Reasons*, în Archiv für rechts und sozialphilosophie nr. 1/2010, vol. 96, p. 2, indicată în A.F. Măgureanu, *Principiile generale ale dreptului*, op. cit., pp. 115-116.

⁵ *Ibidem*, p. 3.

⁶ A.F. Măgureanu, *Principiile generale ale dreptului*, op. cit., p. 187.

⁷ R. Berkowitz, *Democratic Legitimacy and the Scientific Foundation of Modern Law*, în Theoretical Inquiries in Law nr. 1/2007, vol. 8, p. 16.

⁸ *Ibidem*, p. 63.